

JORMA KALELA

Historiantutkimus vaikuttavuusyhteiskunnassa

Historiankirjoituksessa tapahtui merkittävä muutos Reinhart Koselleckin ”satula-ajaksi” kutsumassa vaiheessa, 1700- ja 1800-lukujen puolivälien rajaamana ajanjaksona. Historiasta tuli tieteenala ja alan tutkimus vapautui esimerkkien tuottamisesta poliittisiin ja retorisiin tarpeisiin. Tuolloin saavutettua autonomiaa olemme tottuneet alan ammattilaisina pitämään itsestään selvänä asiana. Tänä on kuitenkin perusteltua kysyä, vieläkö näin on.

■ Muiden kehittyneiden teollisuusmaiden tavoin Suomessakin on siirrytty yhteiskuntaan, jossa vaikuttavuus on kaikki kaikessa. Intentiot ja tehty työ ovat toissijaisia seikkoja. Tulokset varmistetaan kilpailulla. Akateemisessa maailmassa on niin tutkijoiden kuin yksiköidenkin tavoiteltava huippuja. Avainasemaan ovat nousseet kansainvälinen vertaisarviointi ja sen kriteerit.¹

Edelläkävijänä on ollut Iso-Britannia, jossa on 1980-luvun lopun jälkeen noin joka viides vuosi suoritettu valtakunnallinen tutkimusarviointi. Ajatuksena on luoda puitteet sille, että tutkimusta tekevät yksiköt ja tutkijat voidaan asettaa paremmuusjärjestykseen, kun tehdään rahoituspäätöksiä. Tänä on ”vaikuttavuus” se käsite, jonka

avulla ”pyritään yksilöimään tutkimuksesta saatavaa hyötyä”.²

Kysymys ei ole pelkästään rahoituksesta, vaan koko tiedepolitiikan puitteiden ja siällön muutoksesta. Tieteellistä tutkimusta on ryhdytty ajattelemaan samassa logiikassa kuin yhteiskuntapolitiikan eri lohkoja. Vaikakapa kansalaisten arjessaan kohtaamat vaikeudet saattavat olla sosiaalipolitiikan puutteiden seurauksia ja niihin on toki puututtava. Sen on kuitenkin tapahduttava talouskasvun kannalta kokonaisvaltaisesti. Tosi-asiana nimittäin pysyy, että ilman kilpailukykyistä ja vakaata taloutta ei myöskään ole kansalaisten hyvinvointia. On ”meidän” kaikkien yhteinen etu, että kansallinen kilpailukyky varmistetaan.³

Keskeisintä on siis talouskasvun varmistaminen globaalin kilpailun oloissa ja siihen on tiedepolitiikankin tähdättävä. Tästä ajat-

1. Vaikuttavuusyhteiskunnasta ks. Marketta Rajavaara (2007) Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84, Kelan tutkimusosasto: Helsinki. – Tämän kirjoituksen kannalta ovat olleet erittäin hyödyllisiä keskustelut Matti Hannikaisen, Kimmo Katajalan, Pauli Kettusen, Tiina Kinnusen, Kari Teräksen ja Jussi Vauhkoson kanssa.

2. Lainaus Arto Mustajoki: ”Tutkimuksen vaikuttavuus: mitä se on ja voidaanko sitä mitata?”, Tieteessä tapahtuu 2005, 8. Brittiläisestä tutkimusarvioinnista ks. John Taylor ”The evaluation of research: motives, methods and misunderstandings, paper presented at the University of Tampere, June 2006”, 11. <http://www.uta.fi/laitokset/yti/tasti/opetus/seminaarit>

3. Nykyisen yhteiskuntapolitiikan logiikasta ks. Jorma Kalela: ”Politiikan kieltämisen politiikka”, teoksessa H. Taimio (2009) (toim.): Kurssin muutos: Kestävään kasvuun ja hyvinvointiin, Työväen Sivistysliitto: Helsinki sekä Jorma Kalela: ”Politiikkattomuus hallitusten politiikkana”, teoksessa S. Tiitinen ym. (2008) (toim.): Suomen ja kansanvallan haasteet, Suomen eduskunta 100 vuotta. Edita: Helsinki.

telutavasta ovat monet käyttäneet nimitystä managerikieli ja sen ovat niin politiikan kuin taloudenkin päättäjät omaksuneet. Ajattelupa katta kaikki kilpailukykyyn vaikuttavat yhteiskunnan ilmiöt ja asettaa sellaisena hyvin tiukat puitteet niitä koskevalle toiminnalle. Managerikieli tulkitsee, mistä näissä ilmiöissä on kyse eli osoittaa tavan, jolla niistä on puhuttava. Se myös rajaa kunkin tilanteen kannalta relevantit asiat eli määrittää päiväjärjestyksen.⁴

Akateemisessa maailmassa managerikielen logiikka näkyy julkaisuja ja tutkijan uraa koskevissa käsityksissä. Tutkimusta tekevien yksiköiden, tutkijoiden ja tutkimusten arvioinnin kriteerit toteuttavat kilpailun logiikkaa: niiden tärkein tehtävä on varmistaa paremmuusjärjestykseen sijoittaminen. Toisena ääripäänä on esimerkiksi kotimainen aikakauskirja, jossa ei noudateta vertaisarviointia ja toisena kansainvälinen julkaisu, johon saa artikkelin monen vuoden odotuksen ja tiukan kilpailun jälkeen. Tätä arvioinnin metodologiaa kuvaa, että monografioista ei tutkijanuralla ole suurtakaan hyötyä. Hukkaan heitettyä aikaa on myös antologioiden tai konferenssijulkaisujen toimittaminen – sen sijaan artikkeleiden kirjoittajat, joille toimittajien on hankittava vertaisarviointi, kyllä saavat ”julkaisupisteitä”.

Tutkijaksi aikovan kannattakin huolella selvittää, millaisilla akateemisilla ansioilla on painoarvoa. Hänen on myös syytä tiedostaa, että nämä arvottamisen kriteerit eivät ole suomalaisia, vaan ylikansallisia. Tarvittavaa tietoa tuottavat muun muassa ulkomaisten huippututkijoiden suorittamat suomalaisten yliopistojen, tiedekuntien ja laitosten arvioinnit. On toisin sanoen otettava ”kansainvälisyys” vakavasti eli osoitettava, mikä on suunnitellun tutkimuksen merkitys oman maan rajojen ulkopuolella. Kannattaa toisin sanoen pohtia, onko oman uran edistämisen näkökulmasta esimerkiksi järkevää tutkia sellaisia Suomen historian ilmiöitä, joilla on vain marginaalisesti yhtymäkohtia maan rajojen ulkopuolella.

Managerikielen logiikka hallitsee myös tutkimusmäärärahojen jakamista. Samat säännöt, joiden mukaisesti Suomen Akatemia tekee päätöksensä, ovat alkaneet vai-

kuttaa myös eri säätiöiden politiikassa. Hakijankin on tiedettävä, mitkä seikat painavat ratkaisuisissa. Arvioinnin metodologian ja sisällöllisten kriteerien tuntemus eivät riitä, vaan huomioon on otettava myös tutkimuksen traditiot. Edessä hämmöttävää asetelmaa voi kuvata toteamalla, että nuoren tutkijan kannattaa kahteen kertaan miettiä, missä kohden on pakko ja kannattaa olla innovatiivinen ja millaiset tavoitteet on paras unohtaa. Myös tutkijoiden on aika sopeutua poliittisen retoriikan pelisääntöihin.

Politiikassa erilaisten ohjelmajulistusten ja konkreettisten päätösten perustelujen merkitys on siinä, että niillä oikeutetaan ratkaisut samalla, kun päättäjien ohjelmallisiin asiakirjoihin viittaaminen on olennainen tapa edistää omia tavoitteita. Tämä pätee myös tutkimuksen maailmaan. Rahoitusta on vaikea saada hankkeille, jotka eivät ole merkittäviä ”vaikuttavuuden” näkökulmasta. Kannattaa valita sellaisia tutkimuskohteita, jotka avaavat historiallisen näkökulman johonkin yhteiskunnalliseen epäkohtaan tai tulevaisuuden haasteeseen.

Kyynisen sopeutumisen tila

Monet nykytilanteen piirteet ovat sellaisia, jotka jo nykyisiä edeltävät sukupolvet ovat joutuneet ottamaan huomioon eivätkä ne siten ole uusia. Uutta on managerikielen logiikan myötä rakentunut järjestelmä, jolla on itsenäinen, omia lakejaan noudattava toimintatapansa. Tieteen näkökulmasta lähestytään tilannetta, jossa muoto ja sisältö ovat irronneet toisistaan. Ensisijaista on pelisääntöjen noudattaminen, ei niinkään vaikkapa tutkimuksen sisältö tai tieteelliset tavoitteet. Konferenssiin tai seminaariin osallistumisen antia tärkeämpää on, julkaisutaanko siellä pidetyt esitelmät – ja varmasti vielä referee-menettelyn pohjalta.

Tieteellisen tutkimuksen edistämisen perinteinen sisältö on jäämässä taka-alalle.

4. Olen käyttänyt ”managerikieltä” Juha Siltalan tavoin (Työelämän huonontumisen lyhyt historia, Otava: Helsinki, 2004, 310–311). Hän on omaksunut käsitteen Leena Eräsaaren (2002) teoksesta Julkinen tila ja valtion yhtiöittäminen, Gaudeamus: Helsinki.

Eräs nuorempi kollega sanoi, että on vanhanaikaista puhua tutkimuksen tekemisestä. Nykyoloissa on tärkeätä julkaiseminen. Kehityksen suuntaa kuvaa, että tutkijanuralla kouliinnutaan alusta pitäen arvottamaan itseä ja kollegoja – ei tutkimusten sisältöjen ja tason, vaan ”huippututkimuksen” kriteerien pohjalta.

Huolestuttavaa nykytilanteessa on ensinnäkin, että yhteiskunnan ja kulttuurin eri alojen tutkijat näyttävät sopeutuneen siihen. Julkista keskustelua ei juuri käydä sen paremmin tiedepolitiikan lähtökohdista kuin arviointien metodologiasta, kriteerien perusteluista tai arviointikäytännön seurauksista. Ei siitäkään huolimatta, että nykyisessä tiedepolitiikan järjestelmässä vaikkapa tieteenalojen väliset perustavanlaatuiset erot pyrkivät hautautumaan managerikielen logiikan vaatiman kokonaisvaltaisuuden alle.

Ne seuraukset, joita arvottamisen kriteereillä on, eivät näytä kiinnostavan ketään. Kuvaavaa myös on, että senioritutkijan johtama tutkimusryhmä on nousemassa rahoituksessa priorisoiduksi tutkimustyön muodoksi. Malli on omaksuttu niiltä tieteenaloilta, joilla laboratoriotyöskentely on keskeisessä asemassa – ilman että sen soveltuvuutta yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen aloille on selvitetty. Näyttää siltä, että vaikkapa väitöskirjan tekemistä oman professorin tai muun ohjaajan johdolla aletaan pian pitää historian tutkimuksessakin taakse jääneen ajan ilmiönä.

Hiljaa ollaan myös managerikielen logiikkaa toteuttavasta tiedepolitiikan järjestelmästä. Vain hieman kärjistäen kysymys on automaattista, jonka lähtökohtia tai perusteita kukaan ei tunne. Mihin, miksi ja ketkä tarvitsevat tätä näköjään ilman ohjausta toimivaa järjestelmää, on kysymys, jota kukaan ei esitä. Perusteluksi riittää huipulle / huipuksi pääseminen tavoitteena, jonka tarkoitetta ei kysytä. Mieleen tulee kysymys siitä, onko näillä ”annettuina” oteuilla tavoitteilla ylipäättään ”antajaa”.

Eräs kollega kuvasi asetelmaa puhumalla kyynisen kriittisestä sopeutumisesta. Järjestelmää ja sen kriteerejä pidetään kyllä ongelmallisina, mutta ne otetaan silti annettui-

na. Vaikka nykyiset käytännöt siis tulkitaan monellakin tavoin pulmallisiksi, arvostelua ei esitetä julkisesti, vaan pelisääntöjä noudatetaan. Uralla etenemisen ja rahoituksen varmistamisen näkökulmasta onkin tietysti parasta pysyä hiljaisena.

Historia ja yhteiskunta

Kun uuden tiedepoliittisen järjestelmän perusteita ja sen seurauksia pohditaan erityisesti historian tutkimuksen näkökulmasta, on syytä ottaa lähtökohdaksi alalla parin viime vuosikymmenen aikana syntynyt uusi tilanne. Sitä havainnollistaa oheinen, historian ja historian tutkijan asemaan yhteiskunnassa liittyvä nelikenttä. Kuvan lähtökohtana on Kimmo Katajalan *Historiallisen Aikakauskirjan* numerossa 2/2009 tekemä ehdotus.⁵

Historia yhteiskunnassa

1	2
Historia politiikan käyttövoimana	Historia ja politiikat
4	3
Historian perusta	Historiantutkijan tavoitteet

Nelikentän yläosa kuvaa historiaa ja alaosaa historian tutkijaa yhteiskunnassa, vasen osa taas historian ideologiaa ja teoreettisia ja oikea osa pragmaattisia puolia. Asetelman avulla voi havainnollistaa, jälleen Koselleckin esityksiin viitaten, sitä suurta kiistaa, joka jakoi historian tutkimusta aina viime vuosisadan lopulle saakka.⁶ Hallitsevasa asemassa olleiden ”objektivistien” näkemysessä keskustelua voitiin käydä vain ruudusta 1, vaikkapa historian tutkimuksesta kansakunnan muistina. Debatin oli kuitenkin pysyttävä ammattikunnan tasolla, sillä yksittäisellä tutkijalla ei saanut olla yh-

5. Kimmo Katajala: ”Historiantutkimus, politiikka, vaikuttavuus ja eettiset ratkaisut”, HAik 2/2009, 228–232.

6. Reinhart Koselleck (1979) *Vergangene Zukunft. Zur Semantik Geschichtlicher Zeiten*, Suhrkamp Verlag. Frankfurt am Main, 202. Koselleckin käsitteet ovat ”Objektivisten” ja ”Vertretern der Parteilichkeit”.

teiskuntaan liittyviä tavoitteita (ruutu 3), puhumattakaan osallisuudesta valtiollisten politiikkojen toteuttamiseen (ruutu 2). Historian perusta taas oli puhtaasti filosofinen kysymys.

”Objektivistien” ajattelussa nelikentän oikea osa oli ”osallistujien” aluetta. Näiden näkemyksessä taas toinen osapuoli hämärsi tosiasiat, kuten vaikkapa yhdysvaltalainen Howard Zinn asian esitti. ”Historia on kiistelyä aluetta, jolla historian tutkijat eivät suinkaan ole viattomia sivullisia”. Oli tyhjää retoriikkaa puhua ”objektiivisesta tutkimuksesta”, koska sellainen ei ollut mahdollista.⁷ ”Osallistujien” ajattelutavan heikkous oli, ettei siinä tehty eroa nelikentän ruutujen 3 ja 4 välillä. Kun he eivät erottaneet toisistaan tutkijan tavoitteita ja hänen teoreettisia ja ideologisia lähtökohtiaan, oli helppo väittää, että he alistivat tutkimuksen politiikalle.

Jäähyväisesitelmä⁸ oli ensimmäinen askeleeni ”osallistujien” kannan keskeisen heikkouden korjaamiseksi. Tänäkin korostan erottelua tutkijan yhteiskuntasuhteen kahden eri tason välillä: *tutkijan ammatillinen minä* on yksi asia ja hänen kulloisenkin tutkimuksensa tavoitteet toinen. Tutkijan ammatillinen minä, hänen ontologiset sitoumuksensa, yhteiskuntaan liittyvät moraalikäsitteensä ja tieteellistä tutkimusta koskevat näkemyksensä (ruutu 4) eivät juuri muutu, vaikka hän useasti ottaa yksittäisissä töissään vaihtelevastikin kantaa (ruutu 3) moniin eri keskusteluihin.⁹

Nykyisen vuosisadan puolella eletään tuon ammattikuntaa jakaneen suuren kiistan jälkeisessä tilanteessa. Mikään nelikentän ruuduista ei tänään ole historian tutkijalta kiellettyä aluetta, vaan kaikki neljä on otettava huomioon. Toinen selvä muutos on, että nelikentän vasen osa, historian ideologiset ja teoreettiset ulottuvuudet, kiinnostaa alan tutkijoita tänään selvästi vähemmän kuin nelikentän ruudut 2. ja 3. Kun ajatellaan historiaa politiikan perustana, ovat globalisaatio ja ilmastonmuutos ottaneet sen paikan, mikä oli aiemmin yhteiskuntajärjestelmien vastakohtalla. Kumpikaan ei silti ole saanut osakseen lähellekään sitä huomiota mikä niiden ”edeltäjällä” oli.

Historiantutkimuksen autonomian kannalta on olennaista, että tutkijan yhteiskuntaan liittyviä tavoitteita (ruutu 3) pidetään täysin oikeutettuina, mutta historian ja valtiollisten politiikkojen suhteeseen (ruutu 2) ei puututa. Kun ”objektivistien” ja ”osallistujien” vastakohtana aikana molemmat osapuolet olivat samaa mieltä siitä, että tärkeintä oli menneen esittäminen ”sen omilla ehdoilla”, tänään ei mennyt ole ”seksikäs-tä”. Tutkijat päinvastoin käyvät keskinäistä kilpailua rahoituksesta ja asemista sillä, kenen hanke ja kenen toiminta on nykytilanteessa yhteiskunnallisesti vaikuttavinta.

Hallitusten politiikan perustelijoita?

Ruutua 2 eli historian ja politiikkojen suhdetta koskevaa hiljaisuutta on syytä tarkastella edelläkävijämaassa eli Britanniassa vuosina 2009 ja 2010 tapahtuneiden tiedepolitiikan muutosten valossa. Suomen Akatemian Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikuntaa vastaavan neuvoston (Arts and Humanities Research Council, AHRC) tavoitteena on ”optimaalinen” vaikuttavuus ja sen arvioimisen ”oikea” metodologia. Kun tutkijayhteisö sisäistäää ”vaikutavuuden kulttuurin”, se pystyy aiempaa paremmin vastaamaan ”talouden ja julkisten palvelujen” tarpeisiin.¹⁰

Britanniassa tehdyt linjaukset on syytä ottaa vakavasti, koska niitä on aiemminkin sovellettu muissa maissa, Suomi mukaan lukien. AHRC toteuttaa vain maan hallituksen asettaman korkeakoulurahoituksen neuvoston, Higher Education Funding Council for England (HEFCE) syyskuussa 2009 esittämiä suuntaviivoja. Niiden mukaan on tuettava ”tutkijoiden panostusta julkisten politiikkojen kehittelyyn” samalla,

7. Howard Zinn (1990) *The Politics of History*, University of Illinois Press; Urbana and Chicago. Lainaukset kirjan takakannesta.

8. ”Jatkomenoinen uudistaminen’. Poliittikka historiassa ja historian tutkimuksessa.”, HAik 3/2005, 282–297).

9. Tutkijan ammatillinen minä olen yksi keskeisistä käsitteistä vuoden 2011 alussa ilmestyvässä teoksessani *History-making. The historian and uses of the past*. (Palgrave Macmillan, Basingstoke).

kun varotaan ”esteiden asettamista tutkijoiden liikkuvuudelle akateemisen maailman ja (talouden) yksityisen sektorin välillä”.¹¹

Historiantutkijoidenkin vastattaviksi nousee vaikeita ja hankalia kysymyksiä. Millaiset rahoittajalähtöisen tutkimuksen kriteerit ovat hyväksyttäviä ja missä tulee vastaan raja, jota ei saa ylittää? Millainen arvioinnin metodologia on hyväksyttävää? Näitä kysymyksiä pohdittaessa tullaan lopulta myös perimmäisten kysymysten äärelle. Mihin ja miksi historiaa tarvitaan ja ennen muuta: ketkä sitä tarvitsevat. Nämä tämän päivän tilanteessa keskeiset kysymykset ovat jääneet esittämättä siksi, että ”objektivistien” ja ”osallistujien” kiista hämärsi alan tutkimuksen ja ympäröivän yhteiskunnan suhdetta koskevan kysymyksen. Tutkijan kaksinkertainen sidonnaisuus ja sen seuraukset jäivät pohtimatta.

Historiantutkija on ensinnäkin ”historian ja yhteiskunnan tuote”, kuten E. H. Carr asian ilmaisi.¹² Toiseksi tutkimustuloksilla on, tutkijan intentioista riippumatta, seurauksia tai nykykielellä ilmaistuna ”vaikutavuutta”. Molemmilla suunnilla vaaditaan oman ajattelun kurinalaistamista, etäisyyden ottamista niin oman työn lähtökohtiin kuin omien tavoitteiden ajateltavissa oleviin seurauksiinkin.¹³ Vaihtoehtoina eivät ole osallistuminen ajankohtaisiin keskusteluihin ja niistä erossa pysyminen, vaan oman osallistumisen kontrolloiminen ja jättäytyminen virran viemäksi.

Objektiivisuus ei ole pelkästään mahdoton asenne, vaan tuottaa helposti tavoitetaan vastaan toimivia tuloksia – pahimmillaan omien aikalaisten ennakkoluulojen vahvistamista. Ellei tutkija tietoisesti pyri selvittämään omaa paikkaansa ja ota etäisyyttä omaan tutkimukseensa, vaarana on se näkymä, joka tänään on pelottavan todennäköinen: historiantutkijoista tulee tahottomatta maan hallituksen politiikan perustelijoita.

Yhtä pelottava visio avautuu, kun ajatellaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten autonomiaa. Avainasemassa on korkeakoululaitoksen hallinto, joka on kolmen viime vuosikymmenen aikana moninkertaistunut henkilömäärältään ja joka ulottuu ministe-

riöstä tiedekuntiin ja laitoksiin. Mikä on tämän hallinnon suhde opetukseen ja tutkimukseen? Joutuuko hallintohenkilökunta perustelemaan olemassaolonsa oikeutuksen valvomalla ministeriön ja Akatemian linjausten toteuttamista samalla, kun päättävät elimet joutuvat keskittymään varainhankintaan?

Suomen Akatemia järjesti vuonna 2005 paneelikeskustelun historiantutkimuksen vaikuttavuudesta, jossa ”hyötylähtökohtaa” ei kyseenalaistettu, mutta samalla vaadittiin ”hyötypaineilta ja median vaatimuksilta rauhoitettua tilaa”.¹⁴ Sitten eivätkin sen paremmin historiantutkijat kuin muidenkaan yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen alojen edustajat näytä julkisesti keskustelleen asiasta, ei ainakaan ”vaikutavuuden” merkityksen vaatimalla vakavuudella. Tilanne muistuttaa politiikkaa koskevaa asetelmaa. Asiaa tarkastellaan monista eri näkökulmista ja tärkeistä periaatteista kiistellään, mutta selkeitä linjoja ei vedetä eikä täsmällisiä tavoitteita aseteta.

Jäädessäni eläkkeelle vuonna 2005 olin huolestunut yliopistolaitoksista työpaikkoina. Suomalaisen korkeakoulupolitiikan ytimeksi oli paljastunut talouden yksityiseltä sektorilta lainattu tulosvastuujajattelu. Tuloksia mitataan tutkinnoilla, joiden määrääntä ministeriö ja yliopistot sopivat kolmevu-

10. Lainaukset AHRC:n ”Impact Strategy”:sta, <http://www.ahrc.ac.uk/pages/default.aspx>; luettu 20.5.2010.

11. Lainaukset (”the quality of researchers’ contribution to public policy making and to public engagement”; ”disincentives to researchers moving between academia and the private sector”) HEFCE:n julkaisusta 2009/38 Research Excellence Framework: Second consultation on the assessment and funding of research, 5. Ks. myös Ross McKibbin: ”Good for Business”, London Review of Books, 25.2.2010 sekä Times Higher Education Supplement’in teemanumero 29.4.2010.

12. (1963) Mitä historia on. Otava: Helsinki, 33–58, lainaus 46.

13. Tutkijan kaksinkertainen sidonnaisuus oli vuonna 1972 julkaisemani Historian tutkimusprosessi. Metodinen opas oman ajan historiaa tutkiville -teoksen lähtökohtana; ks. 11.

14. Ensimmäinen lainaus Katajala 230 ja toinen Juha Sihvola: ”Historiantutkimuksen vaikuttavuus”, HAik 4/2005, 380. Ks. myös ”Sivistystä ei voi tuoda. Tutkijapuhevuojoja kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen vaikuttavuudesta”, Suomen Akatemian julkaisuja 5/2006.

tiskausittain tulossopimuksilla. Rahoitus on sidottu muun muassa ”tuotettuihin” väitös-kirjoihin ja se saa yliopistot kilpailemaan pulmallisella tavalla. Niillä ei ole esimerkiksi varaa rajoittaa tutkijakoulutukseen osallistuvien määrää, vaikka uusille tohtoreille ei jollain alalla olisi kysyntää.

”Vastuista vapaan eläkeläisen” oli helppo tilittää kokemuksiaan kirjoittamalla, että suomalainen korkeakoulupolitiikka ”perustuu häikäilemättömään riistämiseen”. Valtiovalta luottaa siihen, että tutkimustyöstä ja opettamisestakin aidosti kiinnostuneita ih-

misiä riittää – siitäkkin huolimatta, että heidän työehtojaan jatkuvasti kurjistetaan”.¹⁵ Vaikuttavuusajattelu oli viisi vuotta sitten vasta tulossa. ■

15. Kirjoitukseni ”Oppiaineesta laitokseksi” on eritelty Suomessa 1990-luvun laman aikana alkaneen uudenlaisen korkeakoulupolitiikan toteutumisesta yhden oppiaineen tasolla. Teoksessa A. Kultanen-Leino, V. Saarikoski, T. Soikkanen ja M.-L. Torvikoski (2005) (toim.): Lähihistoria tehtävänä. 40 Vuotta poliittisen historian tutkimusta, opetusta ja hallintoa Turun yliopistossa. Poliittisen historian raportteja 7.